

УДК 342.7

Осовська Д.Д.¹

Баєва Л.В.²

¹ студ. гр. Ю-119 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

МІСЦЕ І РОЛЬ АДВОКАТУРИ У МЕХАНІЗМІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ

Адвокатура є одним з інститутів, який безпосередньо покликаний захищати права людини і без існування якого неможливо побудувати державу, що відповідала б міжнародним стандартам розвитку демократії та верховенства права і закону. На жаль, дискусійним залишається питання щодо визначення місця і ролі адвокатури в механізмі здійснення правосуддя. Актуальність цього дослідження зумовлена тим, що на адвоката покладається конституційний обов'язок надання правової допомоги на професійній основі. Цей обов'язок, зокрема, розглядається як гарантія здійснення всіх прав та свобод особи, від чого значною мірою залежить її впевненість в існуванні надійного механізму захисту останніх, у забезпеченні належного доступу до здійснення правосуддя.

Проблеми визначення місця і ролі адвокатури в механізмі здійснення правосуддя були предметом досліджень ряду науковців. Так, деякі вчені вказують на те, що адвокатура є учасником або ж представником здійснення правосуддя. І.С. Яртіх зазначає, що «адвокатура виконує функцію учасника правосуддя, створюючи при цьому умови реалізації судового захисту». Т.Б. Вільчик указує, що «адвокат повинен бути і сумлінним захисником інтересів приватних осіб, і таким же сумлінним представником правосуддя».

Досить поширеним як серед науковців, так і за законодавством зарубіжних країн та міжнародним правом є сприйняття адвокатури як слуги або ж помічника правосуддя. Зокрема, відомий іспанський адвокат, експрезидент Ради адвокатських та правових товариств Європи Раймон Муллерата зазначає: «Адвокат є важливою дійовою особою у здійсненні правосуддя. Адвокат, як і суддя, є служителем у храмі правосуддя».

Вчені не визнають вищевказані позиції, що визначають адвокатуру як службу, помічника правосуддя або ж як посередника під час його здійснення, оскільки в них цілком не відображається суть та основне призначення адвокатури. Такі визначення статусу лише принижують, дають викривлене розуміння сутності адвокатури та не співвідносяться, зокрема, з основним принципом її діяльності – принципом незалежності.

Найбільш влучне є твердження С.В. Прилуцького, який зазначає, що «саме адвокатура має бути надійною опорою судової влади та правосуддя» і що «будучи активним учасником механізму правозастосування (більше того, займаючи самостійне місце у механізмі правосуддя), адвокатура виконує (повинна виконувати) важливу функцію суспільного контролю в цій сфері. Слушною є і позиція німецького законодавця, який у ст. 1 Федерального закону про адвокатуру від 1 серпня 1959 р. вказує на те, що адвокатура є незалежним органом правосуддя».

В аспекті здійснюваного дослідження потрібно врахувати й те, що стаття 131-2 чинної редакції Конституції України, якою, по суті, визначається конституційно-правовий статус адвокатури, розміщена в Розділі VIII «Правосуддя». Також цією статтею закріплюється норма, за якою гарантується незалежність адвокатури. Усе це дає можливість підсумувати, що на конституційному рівні адвокатуру визнано як незалежний інститут, який займає самостійне місце в механізмі здійснення правосуддя.

Надання правової допомоги повинно розглядатися саме як сприяння особі, як перебуває у складній (проблемній) правовій ситуації, у реалізації її прав та законних інтересів. Держава ж, гарантуючи такий особі конституційне право на надання правової допомоги, повинна забезпечувати й належні умови його реалізації.

Адвокатура, вважається інститутом громадянського суспільства, який є не лише об'єднанням професіоналів-юристів, а й правозахисною інституцією, яка реалізує свої повноваження у тісній взаємодії з органами юстиції - судовими установами, органами нотаріату, реєстрації актів громадянського стану, державної виконавчої служби, судово-експертними установами та іншими державними і недержавними установами. Подібне віднесення адвокатури до інституцій громадянського суспільства покладає на останню додаткові функції по захисту прав і свобод людини і громадянина в такому суспільстві.